

ดำเนินชีวิตดีมีแต่กำไร

พระเทพสิงหนราจารย์

R17006

จากการใช้เวลาเป็น ขยายสู่ระบบแห่งการดำเนินชีวิตเป็น

การดำเนินชีวิตของคนเรานั้น ในความหมายหนึ่งก็คือ การบริโภค การเสพหรือใช้ประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ การใช้เวลาเป็นนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการรู้จักบริโภค ซึ่งเป็นความหมายอย่างหนึ่ง ของการดำเนินชีวิตเป็น

คนเราที่จะเป็นอยู่อย่างดีนี้ จะต้องดำเนินชีวิตเป็น คือรู้จักดำเนินชีวิตนั่นเอง ถ้าใครรู้จักดำเนินชีวิต ชีวิตนั้นก็จะเป็นชีวิตที่ดีงาม เป็นชีวิตที่พัฒนาเจริญก้าวหน้า ประสบประโยชน์สุข แต่ถ้าดำเนินชีวิตไม่เป็น ก็มีแต่ขาดทุนและประสบแต่ความทุกข์ และความเสื่อม ฉะนั้นจะต้องรู้จักดำเนินชีวิตหรือ ดำเนินชีวิตเป็น

ในบรรดากิจกรรมทั้งหลายของการดำเนินชีวิตเป็นนั้น อันหนึ่งก็คือ การใช้เวลาเป็น การดำเนินชีวิตเป็นนี้ เป็นหลักที่สำคัญ ก็เลยจะขอพูดถึง เรื่องการดำเนินชีวิตเป็นเสียด้วยเพื่อให้เห็นองค์รวม เพราะในยุคนี้เราถนัดเรื่องความคิดเกี่ยวกับองค์รวม

การใช้เวลาเป็นนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่ง หรือเสี้ยวหนึ่งของการดำเนิน ชีวิตเป็นถ้าเราจะทำให้ได้ประโยชน์ครบถ้วน จะต้องมองเห็นองค์รวมของการดำเนินชีวิตเป็นนั้น

องค์รวมที่เรียกว่า **ดำเนินชีวิตเป็น** นั่นคืออะไร

การดำเนินชีวิตของคนเราคืออะไร มีคำพูดมาแต่เก่าก่อนว่า ชีวิตคือการต่อสู้ หมายความว่า การที่เราดำรงชีวิตอยู่นี้ เราต้องประสบปัญหา ประสบสิ่งที่ยิบคั่นต่าง ๆ เราจะต้องต่อสู้ดิ้นรน ซึ่งพูดสั้น ๆ เป็นภาษาวิชาการ ก็คือ การแก้ปัญหา ที่พูดว่า ชีวิต คือ การต่อสู้ ก็เท่ากับพูดว่า **ชีวิตคือการแก้ปัญหา**

คนใดที่แก้ปัญหาเก่ง แก้ปัญหาเป็น คนนั้นก็ดำเนินชีวิตได้ดี จะต่อสู้ได้ชนะ

เป็นอันว่าในแง่ที่หนึ่ง ที่พูดว่าชีวิต คือ การต่อสู้ เมื่อพูดให้เข้าหลัก ชีวิตคือการแก้ปัญหา ฉะนั้น เราจะต้องรู้จักแก้ปัญหา หรือ แก้ปัญหาเป็น ในแง่นี้ การดำเนินชีวิตเป็นก็คือการแก้ปัญหาเป็น

ถ้าคนแก้ปัญหาเป็น ก็ประสบความสำเร็จก้าวหน้า ประสบความสำเร็จ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ยังไม่พอ ต้องสื่อสารเป็นด้วย

ข้อต่อไป คือ ความหมายของการดำเนินชีวิตในแง่ที่สอง การดำเนินชีวิตของเราในแต่ละวัน ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ที่เราเป็นอยู่ทุกวันนี้ คืออย่างไร

มองในแง่หนึ่ง ชีวิตของเราแต่ละวันนี้ ก็คือ การทำสิ่งต่าง ๆ ที่ภาษาพระท่านเรียกว่า การทำกรรม ชีวิตของเราวันนี้ ตลอดเวลาคือการทำกรรม ลองพิจารณาดูว่าใช่หรือไม่

กรรมคืออะไร คือการทำ การพูด การคิด ไม่คิดก็พูด ไม่พูดก็ทำทางกาย ไม่ทำออกมาทางกาย ก็พูดทางวาจา หรือไม่ก็คิดอยู่ในใจ

วันเวลาของเราทั้งหมดแต่ละวัน เป็นเรื่องของการทำ พูด คิด หรือ คิด พูด และทำ มิใช่หรือ

เป็นอันว่า การดำเนินชีวิตของเราในในความหมายหนึ่งก็คือ การทำกรรม ได้แก่ การทำ พูด คิด

คนเราจะดำเนินชีวิตได้ดี อย่างที่เรียกว่าดำเนินชีวิตเป็น ประสบความสำเร็จ ก้าวหน้านั้น ลักษณะหนึ่งก็คือ การต้องทำกรรม ๓ อย่างนี้ให้เป็น ทำให้ดี ทำให้ถูกต้อง จึงจะเป็นชีวิตที่ดี

ฉะนั้น การดำเนินชีวิตเป็น จึงหมายถึง **การรู้จักทำ รู้จักพูด รู้จักคิด** หรือ **ทำเป็น พูดเป็น คิดเป็น** สามอย่างนี้แหละ ถ้าใครทำได้ ชีวิตจะเจริญอกงาม เมื่อคิดเป็น พูดเป็น ทำเป็นแล้ว ก็มีชีวิตที่ดีงามสุขสบาย

ปัจจุบันนี้ วงการการศึกษาเน้นกันมากเรื่อง การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เมื่อเทียบกับที่พูดมาแล้วข้างต้น ทั้งสองด้าน ก็เกือบจะตรงกันทีเดียว แต่ยังไม่ครบถ้วน คือ ขาดพูดเป็น หรือ สื่อสารเป็น

การศึกษาที่บอกว่า คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ไม่พอ เพราะอะไร ยุคข่าวสารข้อมูล **พูดเป็น** สำคัญมาก พูดเป็นถ้าใช้ภาษาวิชาการก็คือ **สื่อสารเป็น** ในยุคข่าวสารข้อมูล ถ้าสื่อสารไม่เป็นก็ลำบาก ฉะนั้นการศึกษาที่ดี จะเพิ่มพูดเป็น หรือสื่อสารเป็นเข้าไปด้วย

ไทยเราให้ความสำคัญ แก่การพูดเป็นมานานแล้ว ว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี” ท่านเน้นความสำคัญของการพูดเป็น ว่า ปากเป็นเอก

การพูดเป็นนี้สำคัญมาก แม้มีความรู้ แต่ถ้าถ่ายทอดไม่ได้ หรือมีความต้องการอะไร แต่พูดให้เขาเข้าใจไม่ได้ ก็เรียกว่า สื่อสารไม่เป็น จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมให้ดีได้ยาก ยิ่งในยุคปัจจุบัน การสื่อสารก้าวหน้าไปมาก เช่น มีการโฆษณา และชักจูงคนอื่น ทำให้มวลชนเห็นคล้อยไปตาม ก่อผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง

การพูดเป็น รวมทั้งการรู้เท่าทันและรู้จักการเลือกสรรข่าวสาร ข้อมูลจึงเป็นเรื่องสำคัญเหลือเกิน

สรุปว่า การดำเนินชีวิต เป็นในแง่ที่สองก็คือ การคิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น

ดูเป็น ฟังเป็น คือ จุดเริ่มของการศึกษา

เมื่อไปมองอีกด้านหนึ่ง **ชีวิตคืออะไร** ตอนต้นได้บอกว่า ชีวิตคือการต่อสู้ ซึ่งเป็นการมองในแง่การแก้ปัญหานั้นก็ถูก ต่อมากองในแง่ของการทำกรรม ๓ อย่าง ก็ถูกเหมือนกัน แต่มองอีกแง่หนึ่ง ชีวิตของเราแต่ละวันนี้ ก็คือ **การรับรู้ประสบการณ์** ทางอินทรีย์ หรือ ประสาทสัมผัสต่างๆ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของเรานี้ รับรู้ตลอดวันว่า ชีวิตของเราในแต่ละวันก็คือ การได้เห็น ได้ฟัง ได้ดมกลิ่น ได้ลิ้มรส ได้รับสัมผัส และรู้สึกนึกคิด ต่าง ๆ วันหนึ่ง ๆ เต็มไปด้วยการรับรู้ประสบการณ์ทั้งสิ้น

ฉะนั้นชีวิตของคน มองอีกด้านหนึ่งก็ไม่มีอะไรเลย เป็นการรับรู้ประสบการณ์เท่านั้น คือใช้ตา ใช้หู ใช้จมูก ลิ้น กาย ใจ วัน ๆ ชีวิตของเรา ก็อยู่กับสิ่งเหล่านี้

มนุษย์ที่ใช้อินทรีย์เหล่านี้ ไม่เป็น ก็เรียกว่าดำเนินชีวิตไม่เป็น การศึกษามองข้ามข้อนี้ไป เอาแต่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น แต่ไม่เอาการรับรู้ประสบการณ์เป็นเข้ามาด้วย

การรับรู้ประสบการณ์เป็นนี้สำคัญมาก คือจะต้องใช้ตาเป็น ใช้หูเป็น เป็นต้น ใช้ตาเป็นคือดูเป็น ใช้หูเป็นคือฟังเป็น อย่างนี้เป็นต้น

ดูเป็น ฟังเป็นนี้สำคัญมาก เพราะการศึกษาเริ่มต้นจากการรับรู้ก่อน แล้วจึงจะออกมาถึง**ทำเป็น** แก้ปัญหาเป็น ถ้ารับรู้ประสบการณ์ไม่เป็น ก็จะได้ความรู้ไม่ได้ข้อมูลที่ประโยชน์

ทางพระท่านสอนว่า ไม่ให้รับรู้ด้วยความยินดี ยินร้าย แต่ให้รับรู้ด้วยสติปัญญา ทั้งนี้เพื่อผลดีแก่ชีวิต คือ

๑. เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นความรู้ ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยไม่ถูกล่อลอกให้เขวออกไปโดยความรู้สึที่เกิดขึ้น
๒. เพื่อให้ข้อมูลนั้นถูกรับรู้เข้ามาอย่างเที่ยงตรง บริสุทธิ์ เป็นธรรม ไม่ผิดพลาด ไม่ลำเอียง

การศึกษาไม่ได้พิจารณาเรื่องการรับรู้ประสบการณ์ ก็เลยมองข้ามเรื่องนี้ไปเสียและปล่อยปละละเลย

เมื่อรับรู้ไม่เป็น พอรับประสบการณ์เข้ามา การรับรู้ก็กลายเป็นการชอบหรือชัง
เลยไม่ได้ความรู้

พอเห็นหรือได้ยินบ้าง ก็มีแต่ความชอบหรือชังเท่านั้น แล้วก็ปรุงแต่งไปตาม
ความชอบหรือชังนั้น มีเพียงความรู้สึก แต่ไม่ได้ความรู้

การที่จะรับรู้เป็นจะต้องใช้ ตาเป็น ใช้หูเป็น คือ ต้องดูเป็น ฟังเป็น เป็นต้น ซึ่ง
การศึกษาควรจะเน้น เช่น สังเกตว่า เมื่อเด็กดูโทรทัศน์ แก่รู้จักเลือกดูรายการใหม่ ดู
รายการนั้นแล้วดูเป็นใหม่ จับเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือได้สิ่งที่เป็นโทษมา เมื่อฟัง
อะไร ฟังเป็นใหม่ เลือกฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือเปล่า ในรายการเดียวกันนั้น ฟัง
แล้วจับเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือได้สิ่งที่มีโทษ รู้จักสำเนียงหรือเปล่า

อันนี้เป็นการศึกษาขั้นเริ่มต้นที่สุด เพราะว่าการรับรู้ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่มา
ก่อนกิจกรรมอย่างอื่นของชีวิต

เป็นอันว่า ชีวิตของเราในแง่หนึ่ง ก็คือการรับรู้ประสบการณ์ทางอายตนะ
หรืออินทรีย์ทั้งหลาย หรือทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ ฉะนั้นการฝึกฝนพัฒนาคนชั้น
เริ่มแรก ก็คือ จะต้องให้รับรู้เป็น

เมื่อรับรู้เป็น เช่น ดูเป็น ฟังเป็น ก็เท่ากับว่า ดำเนินชีวิตเป็น ซึ่งเป็นขั้นเริ่มแรก
ที่สำคัญที่สุด

แต่แค่นี้ยังไม่พอ ชีวิตคืออะไร ตอบได้หลายอย่าง ตอบว่าชีวิตคือการต่อสู้ก็ได้
ว่าเป็นการทำกรรมก็ได้ คือการรับรู้ประสบการณ์ก็ได้ แต่ไม่จบแค่นั้น ก ำ ร
ดำเนินชีวิตเป็นจะไม่สมบูรณ์ ถ้าขาดเสพเป็น และเสวนาเป็น

ชีวิตคืออะไร คำตอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การเข้าไปเอาประโยชน์จากสิ่งทั้งหลาย

เราเข้าไปสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลาย เราเข้าไปเกี่ยวข้องไปโน่นไปนี่ ก็เพื่อไปเอาประโยชน์ให้แก่ชีวิต เพื่อบริโภค ใช้ กิน เสพ ภาษา พระท่านเรียกว่า เสว-เสวน-เสวนา แปลว่า เสพ คือ เอามันมาเป็นประโยชน์แก่เรา

ฉะนั้น การดำเนินชีวิตของเราแต่ละวันก็คือ การเข้าไปเอาประโยชน์จากสิ่งทั้งหลาย

แม้แต่การสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ ว่าโดยพื้นฐาน ก็คือ การไปเอาประโยชน์จากเขาดังที่เรียกว่า เสวนา

เสวนาคือการคบหา หรือการคบคนนี่ เพื่ออะไร ก็เพื่อเอาประโยชน์ให้แก่ชีวิตของเราใช่หรือไม่

การเอาประโยชน์จากปัจจัยสี่ เอาประโยชน์จากอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค ที่เรียกว่าโภคะ ซึ่งแปลว่า บริโภค หรือกิน คือการเอามาใช้ประโยชน์ให้แต่ตัวเรา ก็เป็นการเสพ หรือเสวนา ซึ่งรวมไปถึงการเสวนา คือการเสพคนหรือคบหาคนด้วย

จะเห็นว่า การเสพ การบริโภค การใช้สอย และการคบหานี้ เป็นเนื้อหาสาระเป็นความสำคัญ หรือเป็นหัวใจอย่างหนึ่ง ของการดำเนินชีวิตของเรา

คนเราจะเรียกว่าดำเนินชีวิตเป็น ก็ต้องบริโภคเป็น กินเป็น ใช้เป็น เสวนาเป็น

ถ้าไปเกี่ยวข้องกับคนก็ต้องเสวนา คือคบหาเป็น เสวนา แล้วให้ได้ประโยชน์แก่ชีวิตในทางสังคม

ถ้าไปเสวนาวัตถุ ก็คือไปบริโภควัตถุ ใช้ประโยชน์จากวัตถุให้ถูกต้อง ตลอดจนรู้จักประหยัด นี่เป็นอีกด้านหนึ่งของชีวิต

ตกลงว่า ด้านที่สี่ ความหมายของชีวิตก็คือ การบริโภคหรือเสพ คือกิน ใช้ และคบหา ในแง่นี้ ก็ได้ความว่า การดำเนินชีวิตเป็น ก็คือ การบริโภคเป็น หรือใช้เป็น เสวนาเป็น ซึ่งเป็นการถือเอาประโยชน์จากสิ่งทั้งหลาย หรือจากสภาพแวดล้อมทุกอย่างได้ อย่างถูกต้อง

ถึงตอนนี้ ก็วกกลับเข้ามาหาเรื่องที่พูดค้างไว้ คือ ในบรรดาการใช้ คือ บริโภค หรือเสพ ซึ่งอยู่ในการดำเนินชีวิตด้านที่สี่นั้น ส่วนหนึ่งก็คือ การใช้เวลา ต้องรู้จักใช้เวลา

ชีวิตของเราเมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับอะไร เราก็ใช้ประโยชน์จากมัน เราเอามันมาใช้ เราต้องรู้จักใช้ให้มันเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ไม่ใช่ว่าใช้แล้วกลายเป็นโทษแก่ตัวเอง เพราะไปจับแง่ผิด หรือไปติดไปมัวเมาเสีย แทนที่จะได้ประโยชน์กลับได้โทษ นี่ก็เป็นความหมายของการดำเนินชีวิตเป็น **เป็นคือพอดี ในมัชฌิมาปฏิปทา**

สรุปว่า นี่ก็คือ องค์รวมของการดำเนินชีวิต ถ้าทำได้หมดทั้ง ๔ อย่างนี้แล้ว เรียกว่า**ดำเนินชีวิตเป็น** เป็นชีวิตที่เจริญงอกงามอย่างแน่นอน

ด้านที่ ๑ แก้ปัญหาเป็น

ด้านที่ ๒ คิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น

ด้านที่ ๓ รับรู้ประสบการณ์เป็น ดูเป็น ฟังเป็น ใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็น

ด้านที่ ๔ กินใช้บริโภค เสพ คบหา เป็น

ที่พูดมาในตอนนี้อย่างหมดนี้แหละ คือเรื่องทั้งหมดที่การศึกษา จะต้อง เกี่ยวข้อง

การศึกษาจะต้องให้ครบ คือต้องช่วยให้คนฝึกฝน พัฒนาตนให้ดำเนินชีวิต เป็น ครบทั้ง ๔ ด้าน

ฉะนั้น การที่จะดำเนินชีวิตเป็นก็ต้อง เป็นหลายอย่าง ต้องเป็นทุกอย่างไม่ใช่ แค่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นเท่านั้น แม้ว่าเดี๋ยวนี้เราเน้นกันมากในเรื่องเป็นนี้ แต่ ยังไม่ครบ ยังไม่พอ

การดำเนินชีวิตเป็นนั่น ก็คือ ให้ได้ผลสมตามวัตถุประสงค์ ให้ได้คุณค่าที่เป็น จริง ให้พอดี ให้เหมาะเจาะที่จะได้ผลที่ต้องการ

การที่จะได้ผลตรงตามต้องการ ก็ต้องทำให้พอดี เพราะที่ว่า เป็น ก็หมายถึง ว่าเป็น ให้คุณภาพไม่เสีย ไม่ขาดไม่เกิน ก็คือต้องให้พอดี

การคิด การพูด การทำ ในเรื่องนั้น ๆ ได้พอดีตรงเรื่องตรงเป้า ได้เหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบในเรื่องนั้นพร้อมบริบูรณ์ จึงจะให้เกิดผลตามที่ต้องการนี้แหละ เรียกว่า **“พอดี”**

เราจะทำอะไรก็ต้องทำให้พอดี ทำเหตุปัจจัยให้ครบถ้วนพอดี แล้วผลจึงจะเกิดตามที่ต้องการ

ตัวอย่างเช่น เป็น แพทย์ เป็นพยาบาล จะรักษาดูแลคนไข้ก็ต้องทำทุกอย่างให้พอดีแล้วผลดีที่^๑ต้องการ ทั้งต่อคนไข้ ต่อแพทย์ พยาบาล และต่อกิจการส่วนรวม จึงจะเกิดขึ้น

ฉะนั้น คำว่า **เป็น** จึงมาตรงกับ คำว่า **พอดี** พอดีก็คือคำว่า **มัชฌิมา**

มัชฌิมา ก็คือ สายกลาง ที่เราพบกันอย่างเสมอในคำว่า มัชฌิมาปฏิปทา ที่แปลว่าทางสายกลาง ตกลงว่านี่คือ ธรรมะในพระพุทธศาสนา นั่นเอง

ที่ว่าดำเนินชีวิตเป็นนั่น เราลองมามองดูตามหลักธรรม

ดำเนินชีวิตคืออะไร ก็คือ มรรค

เป็นคือพอดี ก็คือ มัชฌิมา

มรรคก็คำเดียวกันปฏิปทา

ฉะนั้น ดำเนินชีวิตเป็นก็คือ มัชฌิมาปฏิปทานั่นเอง

มัชฌิมาปฏิปทา ก็คือทางสายกลาง ทางสายกลางก็คือทางที่พอดี ทางที่พอดีก็คือทางดำเนินชีวิตที่พอดี ที่จะให้เกิดประโยชน์ที่ต้องการให้บรรลุจุดหมาย

ตกลงว่าไป ๆ มา ๆ เรื่องการดำเนินชีวิตเป็น ก็คือเรื่องมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางนั่นเอง ถ้าใช้เวลาเป็น ในแต่ละขณะ แต่ละวันแล้ว เราจะได้กำไร ชีวิตก็จะเจริญก้าวหน้า เมื่อเราเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างดีแล้ว ท่านว่า **พรก็จะเกิดขึ้นมาเอง**